СССР
1945 1965

Серия АУ

№ 30313 [illegible]
(фамилия)

Зинаида
(имя)

Осиповна
(отчество) Г-276702

(личная подпись владельца билета)

Военный билет выдан

М. П.

11 Апреля 195_

Кустанайский ОРВК
(наименование военного комиссариата)

(должность, звание, подпись)

Серия АУ

I. ВОЕННО-УЧЕТНЫЕ ДАННЫЕ

1. Род войск (служба) Медицинская

ВУС № 294

2. Воинское звание Мл. лейтенант

3. Запас 3 разряда .... разряда

.... разряда

4. Должность Фельдшер

5. Должен состоять на учете по 31 декабря 19 71 года

1

Пролетарии всех стран, соединяйтесь!

Союз Обществ Красного Креста
и Красного Полумесяца СССР

ГРАМОТА

Исполнительный Комитет Союза Обществ
Красного Креста и Красного Полумесяца
СССР награждает т. Бисенбаеву
Зинаиду Иосифовну
настоящей грамотой за отличную работу
по организации и укреплению краснокр.
организации при Облисполкоме г. Кустанай
Казахской ССР

Председатель
Исполкома СОКК и КП
СССР

[signature]

"—" июня 1950 г.

№ 2528

ПОД ЗНАМЕНЕМ МАРКСИЗМА-ЛЕНИНИЗМА, ПОД РУКОВОДСТВОМ КОММУНИСТИЧЕСКОЙ ПАРТИИ-ВПЕРЕД, К ПОБЕДЕ КОММУНИЗМА!

ПОЧЕТНАЯ ГРАМОТА

50 ЛЕТ СОВЕТСКОЙ АРМИИ И ВОЕННО-МОРСКОГО ФЛОТА

УЧАСТНИКУ ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ ДУТБАЕВОЙ ЗИНАИДЕ.

За активное участие в защите нашей Родины и за активное участие в ощественно-политической работе по воспитанию молодого поколения.

Выражаю уверенность,что Вы и в дальнейшем будете трудиться на благо нашей любимой Родины.

ВОЕННЫЙ КОМИССАР
АМАНГЕЛЬДИНСКОГО РАЙОНА
МАЙОР [signature] /КАШИМОВ/

...епутат болып сайланғаны туралы

КУӘЛІК

14 Сымтас
сайлау округының номері мен аты

...йлау округының Округтық сайлау комис-
...сының дауыс беру протоколына және
...азақ ССР еңбекшілер депутаттарының
...елік, облыстық, аудандық, қалалық,
...елкелік, селолық және ауылдық
...еттерін сайлау туралы Ереженің 112
...е 113-статьяларына сүйеніп, еңбекшілер
...утаттарының Амангелді

селолық совет атқару
сайланатын

Комитеті Советін сайлау
Советтің аты

...індегі Округтық сайлау комиссиясы

Дутпаева Зинаида
фамилиясы

Осиповна
өзінің және әкесінің аты

жолдастың 1963 ж. 3-март күні
сайлау болған күн, ай

Қазақ ССР Тгц өлкесі,

Костанай облысы,

Амангелді ауданындағы

еңбекшілер депутаттарының Амангелді
селолық Советіне
сайланатын Советтің аты

№ 14 Сымтас сайлау
сайлау округының аты

округынан депутат болып сайланғандығын куәландырады.

Округтық сайлау комиссиясының
председателі

М. О.

Округтық сайлау комиссиясының
секретары

1963 жылғы 7-март
куәлік берілген күн, ай

АМАНГЕЛЬДИНСКИЙ РАЙОННЫЙ
ВОЕННЫЙ КОМИССАРИАТ
Тургайской области

„5" июля 1976 г.
№ 30
с. Амангельды,
Амангельдинского района,
Тургайской области

СПРАВКА

Дана ДУТБАЕВОЙ Зинаиде Осиповне 1916 года рождения в том, что она действительно участвовала в Великой Отечественной войне с 5 августа 1941 года по октябрь 1943 год в ЭГ № 3601.

Основание: Личное дело офицера запаса Г-276702.

Справка выдана дочери для предъявления ВУЗ.

АМАНГЕЛЬДИНСКИЙ РАЙВОЕНКОМ
МАЙОР:- =МАЗИТОВ=

УДОСТОВЕРЕНИЕ

звание

Дутбаева
фамилия

Зинаида
имя

Осиповна
отчество

За доблесть и отвагу
в Великой Отечественной
войне.

Министр обороны СССР
Маршал Советского Союза

А. ГРЕЧКО

Ру.

„ТРИДЦАТЬ ЛЕТ ПОБЕДЫ
В ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЕ
1941—1945 гг.“

УЧАСТНИКУ ВОЙНЫ

УДОСТОВЕРЕНИЕ

мл. лейтненант в отставке
Бейсенбаевой Зинайде
Осиповна

в соответствии с Указом ПРЕЗИДИУМА
ВЕРХОВНОГО СОВЕТА СССР
от 25 апреля 1975 года
награжден юбилейной медалью

„ТРИДЦАТЬ ЛЕТ ПОБЕДЫ
В ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ
ВОЙНЕ 1941—1945 гг.“

От имени ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО
СОВЕТА СССР медаль вручена
8 мая 1975 г.
майор- (должность и подпись лица, вручившего медаль)
М. П.
Мажитов

Б № 456426

УДОСТОВЕРЕНИЕ

В соответствии с Указом Президиума Верховного Совета СССР
от 20 октября 1956 года
Дугибаева
Зинаида
Осиповна
от имени Президиума Верховного Совета СССР награжден медалью
„ЗА ОСВОЕНИЕ
ЦЕЛИННЫХ ЗЕМЕЛЬ“

От имени Президиума Верховного Совета СССР
медаль вручена
8 мая 1957 г.
Пред. Кустанайского Горисполкома
(должность и подпись лица, вручившего медаль)
М. П.
(Великанов)

„ПОБЕДИТЕЛЬ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОГО
СОРЕВНОВАНИЯ 1973 ГОДА“

Знак учрежден ЦК КПСС,
Советом Министров СССР,
ВЦСПС и ЦК ВЛКСМ

УДОСТОВЕРЕНИЕ

Дутбаева
Зина

награжден знаком

„ПОБЕДИТЕЛЬ СОЦИАЛИСТИЧЕСКОГО
СОРЕВНОВАНИЯ 1973 ГОДА“

Постановление совета облсовпроф и президиума обкома профсоюза работников просвещения ВШ и НУ
19 января 1974 г.

(подпись) М. П. (подпись)

„ЗА ПОБЕДУ НАД ГЕРМАНИЕЙ В ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЕ 1941 — 1945 гг.“

УДОСТОВЕРЕНИЕ

За участие в великой отечественной войне

Бисембаевой

Зинаиде Осиповне

указом ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА СССР от 9 мая 1945 года награжден медалью

„ЗА ПОБЕДУ НАД ГЕРМАНИЕЙ В ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЕ 1941 — 1945 гг.“

От имени ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА СССР медаль вручена

23 . февраля 1974 г.

ВрИО Амангельдинского

М. П. (должность, воинское звание и подпись лица,

райвоенкома

ст. л-нт

вручившего медаль)

„50 лет ВООРУЖЕННЫХ СИЛ СССР“

УДОСТОВЕРЕНИЕ

Дутбаева

Зинаида

Осиповна

в соответствии с Указом ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА СССР от 26 декабря 1967 года награжден юбилейной медалью

„50 ЛЕТ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ СССР“

От имени ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА СССР медаль вручена

6 . ноября 1969 года.

Амангельдинский Райвоенком

(должность, воинское звание и

М. П. Майор (Кашамов)

подпись лица, вручившего медаль)

„ДВАДЦАТЬ ЛЕТ ПОБЕДЫ В ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЕ 1941 — 1945 гг.“

УДОСТОВЕРЕНИЕ

Дутбаева

Зинаида

Осиповна

в соответствии с Указом ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА СССР от 7 мая 1965 года

награжден юбилейной медалью

„ДВАДЦАТЬ ЛЕТ ПОБЕДЫ В ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЕ 1941 — 1945 гг.“

От имени ПРЕЗИДИУМА ВЕРХОВНОГО СОВЕТА СССР медаль вручена

22 февраля 1967 года

Амангельдинский Райвоенком

М. П. (должность, воинское звание и подпись лица, вручившего медаль)

майор

-

Ерлік елге мұра—Ұрпаққа ұран

ҚЫРЫҚ ЖЫЛ ҚЫРҒЫН БОЛСА ДА...

Ағайдар мекенді қонысында талайлар дүниеге келді. Соның бірі қарапайым отбасынан шыққан Төлеген Байкеңұлы еді. Жаңа ғана өсіп, жігіт бола бастағанда Амангелді орта мектебінің 9 сыныбынан Төлегенді армияға аттанады деп кім ойлаған. Әке-шешемен, туыс-бауырларымен қимай қоштасты да 1942 жылдың қаңтардың қақаған аязды күндерінің бірінде қылша кескендей жас жігіттердің арасында Төкен де Отан қорғау сапарына жол тартты. Қасында Серікбай Есмағанбетов, Ғисса Әбішев, Тайшыман Исабеков, тағы басқа замандастары бар.

Оралдың қалың орманы, Свердлов қаласының жанындағы бір село бұлардың келіп тоқтар жер шегі болды. Үлкен казармаға кіргізіліп, тұрақты мекенжайы осы жерден белгіленді. Бөлім-бөлімге бөліп, басқарушылары белгіленгенде Серікбай, Ғисса, Төлеген бір ротада, Тайшыман, тағы басқалар басқа бөлімге кетті. Әрине, қонаққа келмегені белгілі, жаттығудан жаттығу, тыным таптырар емес. Майдан хабары күнделікті әр сағат сайын беріліп тұр. Бәлен қала уақытша неміс басқыншыларының қолында қалды — деп Левитан қақсап тұр.

Майданға аттанып, соғысқа кіретіндері жарияланып, кешкісін поездға отырған албырт жүректі, құрыш білекті жас жауынгерлер Смоленскіден бір-ақ шықты. Ұрыста тұрыс бар ма, бірден атысқа кірді. Тың күштің тыңдығы болмай ма, қаланы алып та шықты. Бірақ қаруды аямай төгу арқылы Смоленскі тағы немістердің қолына көшті, — дейді Төкен соғыс туралы бізбен әңгімесінде. Не керек күшті қосымша қосу арқылы бұл қаланы қайта босатып шыққанымызда кімнің барын, кімнің жоғын есептесек, әйр екі жерлесім жанымда бар екен, — деді одан әрі. Бұл маусым айының іші болатын.

Жеңген бөлім ілгері жүрмей ме, бұлардың бөлімдері толықтырылып Брянскі бағытына жетеді. Үлкен жағалау, кіші жағалау деген екі селоны қорғайды. Дәл осы соғыста Серікбай мен Ғиссадан айырылады да, соғыста жалғыз қалғандай сезінеді.

—Екінші селоны қорғауда, — дейді Төкен, — өте ауыр жарақат алыппын, есімді білмеймін, әйтеуір Тула облысының Молчанск қаласындағы бір ауруханаға жеткізіліппін. Дәрігерлер жабылып жатыр екен, не жарақатым бар екенін білмеймін, бір кезде есімді жиғандай болғанымда бір дәрігер: «Сіз 100 жасайсыз, оқ жүрегіңнен 5 миллиметр ғана жоғары кеудеңді тесіп өткен, тәуір боласыз», — дейді.

Ақыры бір айдан аса уақыт жатып, жарамды болады да майданға қайта жіберіледі. Таңы орталық майданға келді. Ендігі қорғайтыны Воронеж қаласы болды. Астан-кестең бір топырақтың арасында кетеді де Төкенде жарақатсыз-ақ тіл болмай қалады. Дәрігерлер мұны тез жазып алады да, тағы осы бөліміне қайта жібереді. Қорғау эшелонмыз ілгеді де сол өзі көрген майданға қайта кіргені сол еді, тағы да ессіз қалады. Дала емханасында жатқаның бір-ақ біледі. Бірақ пышақтығізің емдемей ұшақпен Москваға жеткізіледі. Оң жақ жамбастың басын жұлып кеткен, басқа жарықшақ бар деген қорытынды беріледі де пышаққа түскен. Жарақаттың ауырлығы сондай, 7 айда зорға емделіп шығады. Сол бастағы ұсақ жарықшақ әлі жүр деп қиналады Төкен.

Үш рет пышаққа түскенде де жарамды болып қатарға қайта қосылған Төкеннің денсаулығына еріксіз таң қаласың.

Қырық жыл қырғын болса да ажалды өледі. Төкен мұнда жарақатпен 1943 жылды әскери ауруханаларда өткізеді. 1944 жылдың басында Горький атындағы танк училищесіне оқуға жіберіледі де Тула облысының Ефремов қаласында орналасқан оқу орнын 1945 жылдың сәуірінде бітіреді. Оған кіші лейтенант деген әскери атақ беріледі. Міне офицер болу осыдан басталды.

— Жеңіс күні 9 мамырда Москваға жеткізілдік те, — дейді Төкен — бір күнге кідіруге жіберілдік. 12 мамыр күні сол әскери тәртібімізбен бұрынғыдай емес жақсы вагонға мініпзілдік. Ендігі бағытымыз шығыс болды. Осы жерден танктер алдық та, поезға тиеп Чита облысының Ковалев (қазіргі Чуйбайск деп аталады) станциясына келдік те, танкілерімізге мініп Қинған тауларының төбесіне шықтық.

Сол 1945 жылдың 9 тамызында Жапониямен соғыс басталды деп жарияланды. Бұйрық шекарадан өту. Өттік те Тундзуа қаласын алдық. Манчжурияның орталығы Мукденге келіп, оны да алдық. Мұны алуға десанттар түскен екен. Шамчунь қаласын да осылай алдық. Бір ғажабы онша атыс болмай өздері беріле берді. Сондықтан да онша шығын бола қоймады.

Төкен одан әрмен Порт-Артурды, Порт-Дальнийді алғандарын айтады. Арасындағы алған селолардың аттарын ұмытқан Сары теңіздің жағасына жетіп, Парт-Андунды алғанын еске түсіреді. Ол кісі өз әңгімесінде соғыс бітті, келісімге қол қойылды деп жарияланғанымен біз жүрген Корея жағында соғыс онша тоқтай қоймады. Бірақ көп ұлатпай қолдағы барлық соғыс құралдарын Маоның армиясына тапсыра бастадық та кейін елге жылжыдық. Осы кезде маған лейтенант атағын берді. Бұл менің екі соғыста алған әскери атағым.

Төлеген Бәйкеңұлы екі соғысты аяқтап, сонау Корея жартыаралы маңынан елге 1946 жылы қыркүйектің 3 жұлдызында 24 жасында оралды. Есептей отырсақ, соғыста 4 жылдай қан кешкен екен. Соңғы соғыста жарақат алмағанымен, жүрістің ауыр азабын көрген. Бірақ, бала жастық, мықты денсаулық үш рет пышақтан өтумен, орманды, тау тастың азабы мен қиындығын қалай жеңгеніне қайран қаласың. 40 жыл қырғыннан да аман қалу деген осы.

Келсе әкесі өлген, шешесі қиындық көрген. Бейбіт еңбекке араласты. Мемлекеттік қауіпсіздік комитетіне жұмысқа кірді. Ол кезде «Әскери атағы бар офицерлерге қалаған жерінен орын беріледі». Әрі коммунист болғаннан кейін, қауіпсіздік комитетіндегі жұмыстың ауыртпалығы Төкене түскенін көзбен көрдік.

1950 жылдардың басында аудандық партия комитетінде істеген маған басқадан гөрі Төкеннің еңбегі таныс болатын. Ішкі істер мен қауіпсіздік комитеті бір партия ұйымында болды да, оның хатшысы болып бұл кісі бірнеше рет сайланды. Аға лейтенант, капитан атақтарын алды.

Әрине, жұмыс істеп жүргенде қате баспайтын адам жоқ. 1965 жылы аудандық тұтынушылар одағына заң консультанты болып ауысты. Бұдан да абыройсыз болған жоқ. Саудадағы істерге заңға сай түсініктер беріп отырды.

1982 жылы жасы келіп зейнеткерлікке шықты. Содан бері үйде, немерелерінің қасында. Бір өкініштісі жұбайы Раушан 1978 жылы 50 жас шамасында дүниеден өтті. Бірақ балалары бар. Үлкені Бәшір Қарағандыдағы ішкі істер министрлігінің заң институтын бітірген, жұбайымен екеуі 4 бала тәрбиелеп отыр. Бауыржаны — Арқалық ауыл шаруашылығы техникумын бітірген. Кішісі Бақыткерей — аудандық ішкі істер бөлімінде қатардағы сақшы. Үлкен қызы Бақыт — Арқалық ауыл шаруашылығы техникумын бітіріп, Қостанай облысы, Обаған ауданының Ново-Алексеев совхозында есепші. Балалары бар. Кіші қызы Мереке — Алтынсарин атындағы педагогикалық институтты бітірген. Қазір «Шөптікөл» орта мектебінде орыс тілі мен әдебиетінен сабақ береді, мұғалім. Төкен немерелерінің қызығын қызықтап, балаларының рахатын көруде. Бірақ денсаулықтың өз дегенін істеуіне мүмкіндік бермей тұрғанына қиналады. Соңғы кезде ауруханаға жиі баратын болды. Осы әңгімелесеутің өзі сол ауруханаың төсегі үстінде болды. Ауырса да Жеңістің 50 жылдығын аман өткізгеніне риза, әрі қуанышты.

— Мен сияқтылардың талайы бүгін жете алмай кетті ғой, — дейді күрсініп.

— Төке, деніңіз сау болсын, бала-шағаларыңыздың қызығын көріңіз, денсаулығыңыз жақсарсын, — деп тілек білдірдік.

Уәли ХАЙРУЛЛИН

„Рахмет, қарындас!..“

Соғыстың алғашқы күндерінде-ақ менің ерім, милиция офицері Габдолла Бейсенбаев Совет Армиясының қатарына шақырылды. Менің де майданға көмектескім келді. Сөйтіп, жауды жеңуіне үлес қосу өзімнің мақсатым деп білдім.

Майданға жіберуді сұрауға соғыс комиссариатына бірнеше рет бардым. Маған комиссар: денсаулық сақтау қызметкерлері майданға да, тылға да керек болады, деп түсіндіре жауап беретін. Ақыры мен, 1941 жылғы 6 августа Ақтөбе қаласына келген әскери госпитальға жұмыс істеуге шақырылдым. Содан бастап, біздің госпиталь қызметкерлері үшін ұйқысыз түндер, ауыр күндер басталды.

Біздер орта буынның адамдары соғыстың алғашқы кезеңінің қиындықтарын жақсы білеміз. Ал, әскери госпитальда жүргенде мұның барлығын көзбен көріп, бастан өткердік. Госпитальға бұрын армия қатарында болып қызмет етпеген, бірақ ел басына күн туғанда Отан ананы қорғауға бір кісідей аттанған ержүрек патриоттар келіп түсіп жатты.

Жұмысымыз ауыр да болса аса құрметті. Біз бірнеше сетке бойы госпитальдан шықпастан еңбек етіп жүрдік. Жаралы жауынгерлердің „Рахмет, қарындас“ деген бір ауыз сөзі—біздерге қажымас қайрат, мол қуат беретін үлкен награда еді.

1942 жылдың жазында менің ерім Ленинград түбінде жау оғынан қаза болды. Мен енді дұшпаннан кек алу үшін майдандағы армияға сұрандым. Бірақ мені: «Сіз мұнда да керексіз» деп жібермей қойды. Ақырында 1943 жылдың октябрінде өзімнің сүйікті партиямыздың мүшесі болып майданға аттандым. Үшінші Беларусь майданының бір бөлімшесінде маған Белоруссияның өртенген қалалары мен селолары арқылы батысқа қарай жол шегуге тура келді. Мен Могилев, Жлобин, Гомель қалаларының қалдықтарын, атылған, асылған мыңдаған совет адамдарын көрдім. Бұл сұмдықты ұмытуға болмайды. Ол мәңгіге ұмытылмашақ емес. Соғыс уақытында Еңбек Қызыл ту ордені және медальдарымен наградталдым.

Қазір біздің еліміз коммунизм құрылысына қарай алға басып келеді. Соғыс салған жара әлде қашан жазылды. Бірақ оның қайғы, қасіреті ұмытылмайды. Совет адамдары бұл жеңісті мыңдаған ерлерінің қанымен жеңіп алды. Біз соғыс сұрапылының енді қайталануына, ана мен баланың қан құшуына жол бермейміз. Дүние жүзінде бейбітшілік мәңгі жасайды!

З. Дутбаева,

Амангелді балалар бақшасы мен яслиінің меңгерушісі, запастағы офицер.

АЙТАЙЫН ДЕГЕНІМ...

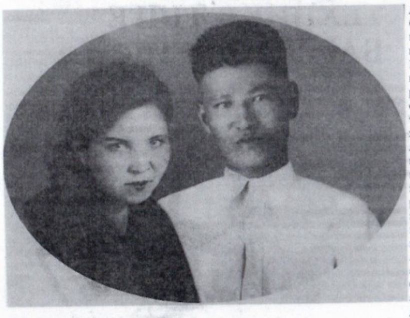

данына аттанып, бірден алдыңғы шепте жөнелтілген. Белоруссияны, Польшаны азат етуге қатысқан. Омырауына көптеген орден-медаль тақты. Бірақ, соғыс жылдарындағы қилы кезеңдер жайлы шешем көп айта қоймайтын. 1944 жылы майданда жүріп, Коммунистік партия қатарына қабылданыпты. Ол кезде партия мүшелігіне кез келген адамды қабылдай бермейді. Біздің аудандық мұражайда шешемнің 50-70

қоңыр дауысымен әуелеткенде ел біткен тынши қалатын. Соғыстан бір аяғы жараланып келгендіктен, жастыққа шынтақтап жатып-ақ небір әндерді айтқанын көрдік. Өзге халықтардың да әндерін тәп-тәуір орындаушы еді.

Біздің отбасымыз үлкен-тін. Бір үйде он бес шақты адам тұрамыз. Анам үлкен апамның қызын да өз қызындай мәпелеп өсірді. Бүгінде оның да төрт баласы бар. Зейнеткер. Сонда үйде ары-бері жүргенімізде, әкем пештің түбінде жатып "Жұлдыз" журналын дауыстап оқып отырады. Ал шешем жанында отырып, үй шаруасын түннің бір уақытына дейін істейтін. Шіркін, әсіресе, қыста қатырып қоятын пельменін айтсаңызшы! Өзі коммунист бола тұра, құранның сүре-

аудандық кеңесіне депутат болып сайланды.

Ол кісі Қостанайға, Амангарағайға ағаш, көмір, балабақшаны жөндеуге қажетті құрылыс заттарын, тағы басқаларды өзі барып әкеледі. Тіпті, шыршаға дейін өзі баратын. Ол кезде көлік мәселесі қиын. Жол да оңып тұрған жоқ.

Анамды аудан басшылары да арқа тұтты. Мысалы, жер аударылған өзге ұлттың адамдарына біздің үйдің дәмі бұйырды. Көп жыл бір отбасындай тату-тәтті тұрдық. Олардың арасында орысы да, армяны да болды. Бәрі тәртіпті, зиялы кісілер еді.

Ауданды көтеруге келген комсомол комитетінің бірінші хатшысы Рамай-аға, автобазаның директоры Н.Шубаев, адво-

Анасы жақсы қандай-ды...

Аманкелдіден көшкенімізге ширек ғасыр уақыттай болса да, аудан өмірі туралы шыққан кітап, газет жарияланымдарын жиі оқып тұрамын. Сондайда кітап немесе газет беттерін па- [illegible] са жақының туралы үміттеніп іздейсің.

Ауданымыздың 80 жылдығы тойланар тұста ел тарихы мен шежіресі жайлы кітап шыққанды. Оның өзінде ауданға сіңірген еңбегіміз өрнектеліп жазылмаса да, соңғы бетінде бір топ адамның аттарын тізіп, елеусіз ғана "үлес қосты" деп сырғыта шығыпты. Жалпы, менің ойымша, бұл кітаптың бірінші томы болса, тоқсан жылдық қарсаңында екінші томы шығу керек еді. Сонда он жылдықтар бойы "ақ таңдаққа айналған" біраз дүние қамтылар ма еді! Бірақ, өңір тарихын жазған бәзбіреулердің: "...тарихымыз – ең әділ таразы, үлкен елеуіш іспетті, ұсақ-түйек, кәкір-шүкір нәрселер түсіп қалады", – дегені сияқты 1974-1994 жылдардағы аудан көлемінде менімен қызметтес болғандардың еңбегі, өкінішке қарай, еш кетіпті. Өкінішті-ақ!

Алла жазса, ақын Қасым Аманжолов ағамыз айтпақшы мен де: "Өзге емес, өзім айтам, өз жайымды", – деп өткен жолдарымды, еңбек еткен ортам туралы тәпсірлермін. Ол енді уақыттың еншісіндегі іс.

Бұл жолы анам туралы сөз қозғамақпын. Менің шешем – Зинаида Өсіпқызы Дүтбаева Аманкелді өңірінде тумаса да, шыққан тегі тегін емес еді. Кезінде елге адалдығымен, имандылығымен танымал болған Смайылмолда деген кісі өткен. Орынборда әжем екеуі медіреседе бірге оқыпты. Менің анам сол кісінің келіні. Жарықтық "келін" деген инабатты ұғымды жан дүниесімен сезініп, таза шеңберден аттап өтпеген. Анамның көзін көрген кісілер ортамызда [illegible] илануы тиіс.

Жасым жетпіске таяғанда өтірік айтып қайтейін, "Менің анам шашын ақ басқан кішкентай қыз секілді", – деп орыс ақыны Б.П.Пастернак жазғандай, менің анам қандай қиындық көрсе де өмір бойы жүрегіне кіршіксіз дақ түсірмей өткен жан. Бұл кісі 1916 жылы Сарыкөл ауданының Севастопольский ауылында дүниеге келген. Отызыншы жылдардағы алапат аштық кезінде әкесі мен анасы Ресейге бас сауғалап, содан хабар-ошарсыз кеткен. Менің анамның інісі Ғазиз аға Сексенов заманында атақты комбайншы болған. "Социалистік Еңбек Ері" атанған кісі.

Біздің бала күнімізде анам өзінің басынан кешкен небір оқиғаларды әңгімелеп беретін. Бірде белсенді жасақшылардың тобында түнімен атпен жүріп, үгіт-насихат жұмысын атқарғаны туралы айтқан. "Неге түнде ғана жүрдіңдер?", – десем: "Күндіз ұры-қарының көзіне түспеу үшін солай істейміз. Аттарымызды үй, немесе киіз үйлерге қамаймыз. Небір сұмдық жағдайларды көрдік. Адам етін жеген үйлерге кіргенімізде: "бұл бәйбіше кәріліктен де аспайтын еді", – дегенді де естігенбіз. Әдетте топтың жетекшісі қарумен жүреді, онсыз болмайды", – деуші еді.

Анам жиырма бес жасында Қостанай медициналық училищесінің фельдшерлік курсын бітірді. 1942 жылы Украина май-

жылдары партия конференцияларына қатысқандығын айғақтайтын жиырмадан астам мандаты сақталған.

Соғыстан кейін анам Қостанай қаласында фельдшерлік [illegible] жұмыстарға араласып, 1950 жылы Аманкелді ауданында жасақталған еңбек армиясының қатарында атақты "Түрксіб" темір жолын салуға қатысқан. Оның ішінде менің әкем Шаймардан да болған. Олардың танысуы да қызық. Анам әскери басшыларға өтініш жасап, жігіттердің арасында қулықсұмдығы жоқ адамды көмекші ретінде тағайындауды сұрайды. Сонда әлгілер топты адамның ішінен папамды көрсеткен ғой...

Әркімнің ата-анасы өзіне алып бәйтеректей емес пе! Мен де осы жасыма дейін кітаптан-кітап қалдырмай оқып, ондағы жүздеген ер-азамат пен әйел-аналардың өмір деректерін көз майымды тауысып, оқып-ақ шыққан шығармын. Қарап жүрмей солармен әкем мен шешемді салыстырамын ғой. Сонда бір байқағаным, олардың бір-біріне деген махаббатын мен өз басымнан кешкенім жоқ. Менің әкем шешемнен он жас кіші. Бірақ, олардың екеуара сыйластығын, түсіністігін ойша безбендесем, еріксіз таңырқаймын. Әкем өте қайратты, бір сөздің адамытұғын. Түрі сұсты, бетіне кісі тура қарай алмаушы еді. Әдетте, ауыл-үйдің арасында әңгіме жатушы ма еді? Жұрт әр тұстан: "бәленше, кәрі қатын әкеліпті", – дейді. Осы сөзді менің әкем тоқтаттырды. Мысалы, той-домалақтарға барғанда, әкем домбыра сұратып, анама: "Көрғұлыны", "Қарғаны" айтшы", – деп қолқа салатын. Осы күні көп айтыла бермейтін халық әндерін

лерін жатқа білетін.

"Өзі жақсы адамға, қай жерде де бір кісілік орын бар" деген, анамды жұрттың бәрі сыйлайтын. Кешпілдігі ғой. Ол кісі әйелдерді үйде он-онай босандырып [illegible]

кат Базылбекова Мұңлық апай отбасыларымен қашан баспаналы болғанша біздікінде тұрды.

Қостанайдан көшіп келген соң келесі жылы әкем үлкен үй [illegible] ден хабар жеткенде, анама ілесіп мен де барамын. Еркелік қой бәрі. "Бұған сот жоқ", – дейтін де қоятын ондайда.

Біздің руымыз – Өтей. Бүкіл Өтей әулетінің балалары шешемді "мама" деп атайтын. Алдынан жүгіріп шығады. Алдажалда бала ауыра қалғанда, жұрт менің шешеме кісі жүгірте қояды. Анам өзіне, маған, тәтемдерге, көрші келіндерге әдемі көйлектер тігіп, мектепке киетін ақ-қара алжапқыштарды, тіпті, ол кезде жоқ іш киімдерді тігіп беретін.

Әкем мен шешем үйленгеннен кейін Қостанайда тұрды. Сол жылдары мен, інім Серік және Галина есімді 1954 жылғы сіңілім өмірге келді. Галинаны әжем "біз асыраймыз" деп алып кеткен, көп ұзамай өкпесіне суық тиіп қайтты.

1957 жылы облыс анамды Аманкелді ауданына жолдамамен "Елтай" балабақшасының меңгерушісі етіп жіберді. Сонда жиырма жылға жуық уақыт табан аудармай еңбек етіп, республикалық дәрежедегі құрметті зейнеткерлікке шықты.

Балабақшадағы, жалпы қоғамда атқарған еңбегі мемлекет тарапынан жоғары бағаланып, "Еңбек Қызыл Ту" орденімен марапатталған. Егер мұрағатты ақтарсам, анамның бұдан да биік еңбектерінің куәсі болар едім. Әттең, құнтсыздық таныттық. Кейін анам аудандық партия комитетінің бірнеше мәрте мүшесі болды, халық депутаттары

[illegible] қалады. Бүкіл ата-әжелеріміз ораза кезінде біздің үйге жиналатын. Содан болу керек, оразанамазға деген көзқарасым бөлек.

Әкем мен әжемдер сондай ақжүрек, кең қолтық кісілер еді. Олар әлі күнге дейін мейірім шуағын шашып тұрғандай! Кейде ұрыс-жанжалы жоқ, бір жайбарақат кезеңдер көз алдымнан тізбектеліп өтіп жатады. Біздің үйдің мал қорасында да еш артық сөз айтылмайтын. Барлығымыз Смайыл әкемнің қас-қабағына бағынатынбыз. Қай кез болсын ол кісінің қолынан құраны түспейді. "Әу, молдакем, немерең қысқа көйлек киеді, орысша шүлдірлейді, келін балаң да анаумынауға әуес", – дегендерге әкем: "жұмыстарың болмасын", – деп бірақ қайтаратын. Анамның төрт немересі және он бес шөбересі бар. Олардың бәрі қазір өз алдарына бір-бір үй. Өсіп-өніп жатыр.

Мен өзім Аманкелді ауданында жиырма жылдан артық комсомолда, аудандық атқару комитетінде хатшы, ауатком төрағасының орынбасары, аудан әкімі аппаратының басшысы қызметтерін атқардым. Соның бәрі әке мен шешеден алған тәлімді тәрбиенің арқасы деп білемін. Бұл мақаланы жазудағы бар ойым, ауданымыздың тоқсан жылдығы қарсаңында ең болмаса әке-шешеміздің аттары облыстық газет бетінде шықса екен деген тілек еді.

Сәуле ДҮТБАЕВА.

Қостанай қаласы.

Дүтбаева Зинаида

1916 жылы Қостанай облысы Сарыкөл ауданы Севастопольский ауылында дүниеге келген. Ата-анасы 30 жылдардағы алапат аштық кезінде Ресейге бас сауғалап көшіп кеткен. 1931 жылы Қостанай медициналық училищесінің фельдшерлік курсын бітірген. 1941 жылы Украина майданына аттанып, бірден алғы шепке жөнелтілген. 360-атқыштар дивизиясы құрамында Белоруссияны, Польшаны азат етуге қатысқан. 1944 жылы

майданда жүріп Коммунистік партия қатарына қабылданыпты. Майдан даласында 1945 жылдың қазанына дейін болған. Соғыста көрсеткен ерлігі үшін «Жауынгерлік еңбегі үшін», «1941-1945 жылдардағы Ұлы Отан соғысында Германияны жеңгені үшін» медальдарымен және бірнеше мерекелік медальдармен марапатталған. Соғыстан кейін Қостанай қаласында фельдшер болып жүріп, 1950 жылы Амангелді ауданында жасақталған еңбек армиясының қатарында атақты «Түріксіб» теміржолын салуға қатысқан. 1957 жылы облыс Амангелді ауданына «Елтай» балабақшасына меңгеруші етіп жіберген. Осы жерде 20 жылдай уақыт еңбек етіп, республикалық дәрежедегі зейнеткерлікке шыққан.Аудандық партия комитетінің бірнеше мәрте мүшесі, халық депутаттары аудандық кеңесіне депутат болып сайланған. Балабақшадағы, жалпы қоғамдағы еңбегі еленіп, «Еңбек Қызыл Ту» орденімен, «Тың және тыңайған жерлерді игергені үшін» медалімен марапатталған.